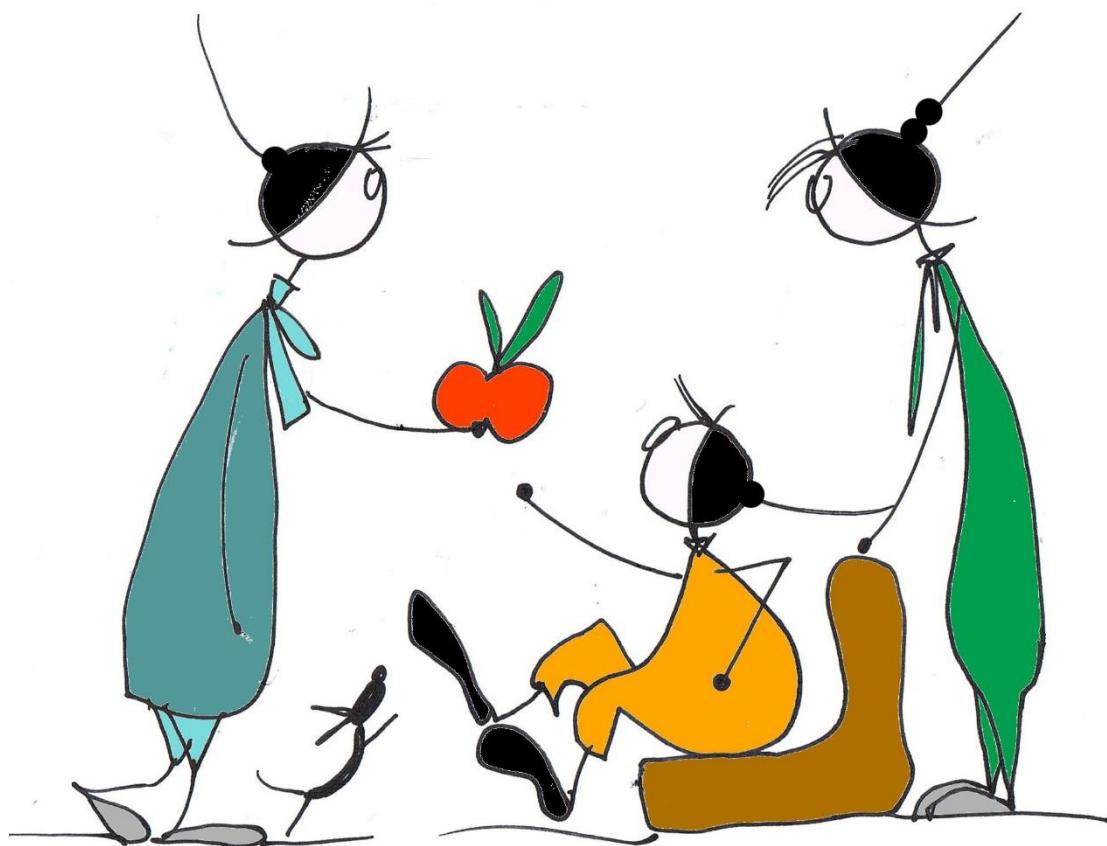

Metody zindywidualizowanego podejścia do ucznia

Autor: Jacek Strzemieczny, Tomasz Kołodziejczyk

Rysunki: Danuta Sterna

Wydawca:

Fundacja Centrum Edukacji Obywatelskiej

ul. Noakowskiego 10/1

00-666 Warszawa

www.ceo.org.pl

Każdy człowiek chce wiedzieć i potrafić więcej. Po to, by móc odpowiadać na wyzwania rzeczywistości, z którymi mierzy się w życiu osobistym, społecznym, obywatelskim, zawodowym. Potrzebne jest podmiotowe traktowanie każdego ucznia, aby jego myślenie, działanie i poznawanie świata mogły zająć w szkole centralne miejsce.

W obecnym systemie edukacyjnym szkoły są w małym stopniu nastawione na traktowanie uczniów jako osoby chcące i potrafiące się uczyć. Funkcje szkoły – społeczna i jej organizacja ukształtowały się pod wpływem możliwości, jakie dał wynalazek druku, co świetnie w swoich pracach wykorzystał Jan Amos Komeński („drukowanie” przez nauczyciela wiedzy jak podręcznika w umysłach dzieci), inicjatyw masowej, obowiązkowej edukacji publicznej i stanowiły odpowiedź na potrzeby ery uprzemysłowienia. Oświatę upowszechniano na fali naukowych osiągnięć Kartezjusza i Newtona (mechanistyczna i precyzyjna wizja kosmosu i człowieka wyrażana poprzez metaforę mechanizmu zegara). Wzorcem dla szkoły stały się organizacja pruskiej armii i administracji wprowadzone przez Fryderyka Wielkiego (standaryzacja i hierarchiczna zależność) oraz sukcesy masowego wytwarzania produktów przemysłowych (produkcja taśmowa).

Dzisiejsze relacje nauczyciel – uczeń oddaje opisany przez Paula Freire model „bankowy”, w którym nauczyciel (aktywny podmiot) jako posiadacz i kontroler wiedzy

„wkłada ją do głowy” nic wiedzącego i uprzedmiotowionego ucznia po to, aby w odpowiednim momencie uczeń mógł ją jak najwierniej odtworzyć. W takiej szkole nie ma miejsca na partnerstwo, humanizm, kreatywność oraz krytyczne i głębokie myślenie.

W ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat nastąpił znaczny rozwój wiedzy o tym, jak ludzie się uczą. Liczne badania zaowocowały powstaniem nauki o uczeniu się. Przedstawia ona teorie uczenia się i rozwoju kompetencji, które mogą pomóc nauczycielom efektywnie pracować z uczniami w warunkach szkolnych. Przełomowy stał się opublikowany w 1999 roku raport opracowany przez komitet do spraw badań nad uczeniem się i praktyką edukacyjną amerykańskiej Narodowej Rady Badań Naukowych (Committee on Learning Research and Educational Practice, National Research Council).

W raporcie tym zostały wyróżnione trzy kluczowe zasady uczenia się, które powinny być uwzględniane w nauczaniu szkolnym:

- 1. Nauczyciele powinni zaczynać pracę od wiedzy i umiejętności, z którymi uczniowie przychodzą każdego dnia na lekcję.** Są to między innymi ich koncepcje świata i zachodzących w nim zjawisk. Także, co ważne, błędne koncepcje. Jeśli to wyjściowe rozumienie nie zostanie uaktywnione w trakcie uczenia się w szkole, to uczniom może nie udać się zrozumieć przedstawianych na lekcji teorii lub opanują je jedynie po to, aby móc je przedstawić na klasówce

czy egzaminie. Wtedy, już poza sytuacją szkolną, dalej będą korzystać z posiadanych dotąd koncepcji (w tym z tych błędnych).

2. **Nauczanie powinno umożliwiać uczniom głębokie zrozumienie wybranych centralnych tematów.** Osiągnięcie szerokich kompetencji w danym obszarze wymaga od ucznia: (a) posiadania odpowiednio mocnej podstawy w postaci wiedzy faktograficznej, (b) posiadania i wykorzystywania ram pojęciowych, które pomogą mu zrozumieć poznawane fakty i pojęcia, (c) uporządkowania w umyśle poznawanej wiedzy w sposób umożliwiający jej przywoływanie i stosowanie.

3. **W nauczanie przedmiotów szkolnych należy wpleść naukę umiejętności metapoznawczych.** Metapoznawcze podejście do nauczania może pomóc uczniom nauczyć się kontrolować własne uczenie się poprzez określanie celów i kontrolowanie procesu ich osiągnięcia.

Obecny od początku istnienia obowiązkowej szkoły powszechnej wzorzec, w którym „dziecko, jak puste naczynie, ma zostać napełnione wlewaną przez nauczyciela wiedzą” powinien zastąpić **nowy model, w którym nauczyciel aktywnie bada rozumowanie ucznia, proponuje mu zadania i stwarza w klasie sytuacje, które pokazują jego sposób myślenia.** Zadaniem reformatorów edukacji staje się także zmodyfikowanie środowiska szkolnego, by pomagało ono uczniom się uczyć.

Kierunek ten jest wyraźnie obecny w działaniach międzynarodowej instytucji dominującej w światowej edukacji – Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), w tym szczególnie jej agendy Centre for Educational Research and Innovation (CERI). OECD przyjęła rolę światowego lidera pomagającego krajom członkowskim skoncentrować ich systemy edukacyjne na procesie uczenia się uczniów. Efektem prowadzonego w ramach CERI projektu „Innovative Learning Environments” była seria międzynarodowych konferencji i wydanie w 2010 roku publikacji *The Nature of Learning. Using Research to inspire practice* . Dzięki zaangażowaniu wielu światowych autorytetów opracowanie to prezentuje aktualny stan nauki i badań nad uczeniem się i związane z nimi innowacje w edukacji. Raport stawia reformatorom zadanie tworzenia środowiska sprzyjającego skutecznemu uczeniu się uczniów.

Pożądane środowisko uczenia się posiada siedem cech:

1. uczniów traktuje się jako głównych uczestników, zachęca ich do angażowania się, rozwija w nich zrozumienie własnej roli w procesie uczenia się,
2. bazuje się na społecznej naturze uczenia się i aktywnie zachęca do zorganizowanego, wspólnego uczenia się,
3. nauczyciele dopasowują się do motywacji uczniów i są świadomi roli emocji w osiągnięciu wyników,
4. istnieje szczególne uwrażliwienie na różnice pomiędzy poszczególnymi uczniami, włączając w to ich wcześniejszą wiedzę,
5. opracowywane są programy nauczania wymagające ciężkiej pracy, stanowiące wyzwanie dla wszystkich, ale niezbyt obszerne,

6. stawia się jasne wymagania i stosuje strategie oceniania spójne z oczekiwaniami; duży nacisk kładzie się na wspierającą proces uczenia się kształtującą informację zwrotną,
7. akcentuje się horyzontalne powiązania pomiędzy różnymi dziedzinami wiedzy i przedmiotami, a także społecznością lokalną i szerszym światem.